

невиконання стратегічних цілей. Саме тому всім вітчизняним компаніям необхідно більш суттєво та серйозно підходити до показника «мотивація персоналу».

Література

1. Р. Каплан. Как заставить работать сбалансированную систему показателей / Р.Каплан, П. Нортон. – Москва: Harvard Business Review, 1993. - 438 с.
2. Диканова М. Сбалансированная система показателей / М. Диканова // КАДРОВИК.РУ.- 2007.- №7.
3. Обуховський С.С. Методика розробки збалансованої системи показників / С.С. Обуховський // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. - 2009. - №12(2). - С. 134-138.
4. Одегов Ю.Г. Управление персоналом, оценка эффективности / Ю.Г. Одегов, Л.В. Карташова. – М.: Экзамен, 2004. – 256 с.
5. Жан Р. Оценка Эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей / Р. Жан, О.Нильс-Горан, В. Магнус : Пер. с англ. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 304 с.
6. Нивен П.Р. Сбалансированная система показателей - шаг за шагом: Максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов / П.Р. Нивен // Режим доступа: <http://www.balancedscorecard.ru/book4.htm>
7. Чернышев И.А. Использование сбалансированной системы показателей для решения отечественных проблем оценки деятельности предприятия / И.А. Чернышев // Российский экономический интернет журнал.- Режим доступа: www.e-rej.ru/Articles/2006/Chernyshov.pdf
8. Cooper R. Profit Priorities from Activity-Based Costing / R. Cooper, S. Kaplan. – М.: Harvard Business Review, 1991 – 135 p.
9. Дмитренко Г.А. Мотивация и оценка персонала / Дмитренко Г.А., Шарапатова Е.А., Максименко Т.М. – К.: МАУП, 2002. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://arhivknig.com/biznes-menedzhment-marketing/32081-dmitrenko-g.a.-sharapatova-e.a.-maksimenko-t.m.html>
10. Питерс Т. Сегодня нужны люди, обладающие незашоренным мышлением. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.hrm.ru/db/hrm/category.html>

Рецензент канд. экон. наук, доцент Краевский В.М.

330.142.26

*Окселенко Н.О., аспирант,
Дніпропетровський державний аграрний університет*

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ОБОРОТНОСТІ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОШУКУ НАПРЯМІВ ЇЇ ПРИСКОРЕННЯ

Добре налагоджений механізм управління оборотними активами додасть підприємству конкурентних переваг і дозволить досягати намічених стратегічних цілей, підвищувати вартість бізнесу. Сутність і роль оборотного капіталу, ефективність його формування та використання не залишилися поза увагою економічної науки. Різним аспектам управління оборотними активами присвячено роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, як Баканов М.І., Бланк І.О., Бріггем С.Р., Брюховецька Н.Ю., Власова Н.О., Ковальов В.В., Коллас Б., Лахтіонова Л.А., Лігоненко Л.О., Покропивний С.Ф., Стоянова С.С., Ушакова Н.М., Хорн Д., Фрейзер Л.

Питанням аналізу і управління оборотним капіталом підприємства в науковій літературі приділено багато уваги. Певний внесок у вирішення окремих проблем, пов'язаних з розробкою методологічних, організаційних, інформаційних аспектів розвитку економічного аналізу у цілому, і аналізу оборотного капіталу зокрема, зробили такі вчені як М.І. Баканов, С.Б. Барнгольц, О.М. Бірман, П.І. Верба, П.М. Жевтяк, А.М. Кузьмінський, Б.І. Майданчик, В.В. Сопко, В.І. Стражев, В.М. Суторміна, В.М. Федосов, М.Г. Чумаченко, А.Д. Шермет.

Однак теоретичні положення, викладені у цих роботах, і практичні висновки, зроблені в них на основі узагальнення фактичного матеріалу, показують, що ряд теоретичних питань аналізу оборотних активів підприємств окремих галузей народного господарства ще недостатньо досліджені і потребують додаткового вивчення. Слід підкреслити, що у діючій методиці аналізу оборотного капіталу надмірно використовуються методи статистики, і обмежується роль факторного аналізу як інструменту виявлення величини впливу змін у обсягах і структурі оборотного капіталу, швидкості його обороту на фінансові результати підприємства та

на такі показники фінансового стану, як платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність.

Ціль статті - удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства шляхом визначення їх взаємовпливу з показниками фінансового стану підприємства; виявлення і оцінка впливу факторів на значення показника оборотності оборотних активів

Розвиток ринкових відносин в Україні та досвід зарубіжної системи господарювання визначають залежність результатів діяльності підприємств від ефективності використання оборотних активів. Тому дослідження ефективності використання оборотних активів як важливого чинника підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств набуває особливої актуальності.

Проте управління оборотними активами для багатьох підприємств є важкою задачею, оскільки управління запасами, дебіторською заборгованістю та абсолютно ліквідними активами потребує не тільки організації бухгалтерського обліку наявних активів, планування структури та обсягу відповідної групи оборотних активів, здійснення контролю за ефективністю та доцільністю їх використання, але і наявності відповідних ключових орієнтирів, що дозволять оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень.

Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємств проводиться значною кількістю господарюючих суб'єктів. Проте вплив факторів на отримані показники вивчається та аналізується не завжди. В останні роки загальний фінансовий стан багатьох підприємств значно погіршився. Вагомим резервом покращення діяльності підприємств галузей народного господарства є підвищення ефективності використання їх оборотних активів, які займають значну питому вагу в структурі активів підприємств. Важлива роль у реалізації поставлених завдань належить економічному аналізу як одній із функцій управління.

Розглянемо яку ж частку займають оборотні активи в структурі активів підприємств різних видів економічної діяльності. Основою для аналізу візьмемо дані Обласного управління статистики в Дніпропетровській області [1].

Приведені дані свідчать, що питома вага оборотних активів у структурі балансу підприємств Дніпропетровської області досить суттєва. Найбільша їх частка на підприємствах, що займаються фінансовою діяльністю (96%), торгівлею (89%), сільським господарством (80%), будівництвом (79%), роздрібною торгівлею (78%), промисловістю (55%), діяльністю готелів та ресторанів (48%), охороною здоров'я (28%), операції з нерухомим майном, освіта (25%), діяльністю транспорту та зв'язку (15%).

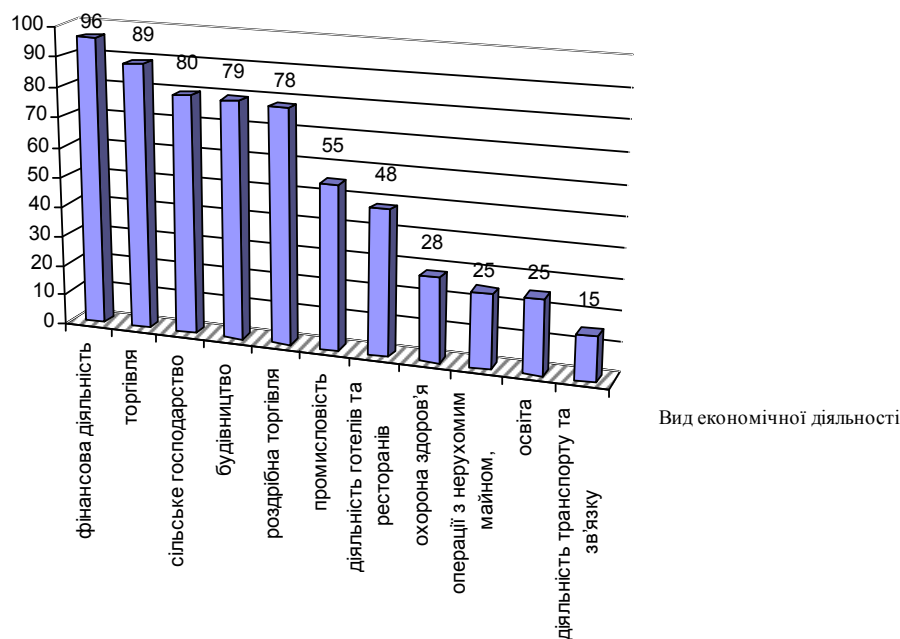

Рис. 1 Ранжування за питоною вагою оборотних активів в структурі активів підприємств Дніпропетровської обл. на 01.01.09, %

Оскільки частка оборотних активів досить суттєва, то в процесі аналізу оцінки діяльності підприємства важливе значення має аналіз стану оборотних активів, так як від ефективності їх використання залежить ефективність безпосередньо діяльності підприємства.

Використання в економічному аналізі методів елементарної математики, зокрема методу математичних перетворень, спрощує вивчення впливу додаткових факторів на об'єкт дослідження. Метод

математичних перетворень є найбільш ефективним у кратних економіко-математичних моделях, де значення підсумкового показника визначається як співвідношення факторних показників. Реалізація цих методів відбувається за трьома основними модифікаціями [2, с. 106-107].

Перша модифікація передбачає подовження чисельника розрахункової моделі перетворенням одного або кількох факторних показників на алгебраїчну суму складових елементів цього показника (показників). Так, у розрахунковій моделі визначення тривалості обороту оборотних коштів (тобто, кількості днів, що були необхідні підприємству для поповнення його оборотних засобів) значення чисельника, тобто обсяг оборотних коштів можна подати як суму елементів оборотних коштів, а саме запасів дебіторської заборгованості і т. д.

Натомість застосування другої модифікації, тобто способу формального розкладання факторної системи, пов'язане із подовженням знаменника базової факторної моделі також перетворенням одного або кількох факторних показників, зазначених у знаменнику, на алгебраїчну суму відповідних складових. У розрахунковій базовій моделі визначення коефіцієнта оборотності оборотних коштів маємо співвідношення виручки від реалізації (чисельник) до середнього залишку оборотних коштів (знаменник). Проте значення показника середнього залишку оборотних коштів можна подати як алгебраїчну суму окремих статей оборотних коштів, тобто матимемо відповідне подовження знаменника.

У разі застосування третьої модифікації, тобто методу розширення, потрібне відповідне перетворення і чисельника, і знаменника розрахункової моделі множенням або діленням факторних показників на те саме значення якогось нового показника. Унаслідок цього можуть виникнути нові факторні показники. Так, базова модель визначення коефіцієнта оборотності оборотних коштів являє собою співвідношення виручки від реалізації продукції до середньорічної вартості оборотних коштів. Розділивши чисельник і знаменник моделі на значення показника поточних зобов'язань, матимемо відповідно в чисельнику значення коефіцієнта оборотності поточних зобов'язань, а в знаменнику - значення загального коефіцієнта ліквідності.

Можливе застосування і складнішого варіанта методу розширення. Так, для визначення коефіцієнта оборотності оборотних коштів застосовується така економіко-математична модель:

$$K_0 = \text{ВР} : (\text{З} + \text{ДЗ} + \text{НВ} + \text{ГП} + \text{ГК} + \text{ІОА}),$$

де K_0 – коефіцієнт оборотності оборотних коштів підприємства;

ВР – Виручка від реалізації (грн);

З – запаси (грн);

ДЗ – дебіторська заборгованість (грн);

НВ – незавершене виробництво (грн);

ГП – готова продукція (грн);

ГК – грошові кошти (грн);

ІОА – інші оборотні активи (грн).

Використовуючи один із способів елімінування, можна розрахувати вплив факторів на можливе відхилення показника загального коефіцієнта оборотності оборотних коштів за певний період. До цих факторів можна віднести відповідні відхилення виручки від реалізації, середньорічної вартості запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, готової продукції, грошових коштів, а також інших оборотних активів підприємства. При цьому характер певних функціональних взаємозв'язків між показниками в розрахунковій економіко-математичній моделі не завжди сприймається об'єктивно. Ідеться передовсім про обернену залежність зміни коефіцієнта оборотності від збільшення середньорічної вартості запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва і т.д. За допомогою належних математичних перетворень можна одержати дещо модифікований варіант економіко-математичної моделі розрахунку коефіцієнта оборотності. Якщо розділити чисельник і знаменник правої частини формули на якусь одну величину, то значення показника, що характеризує об'єкт дослідження, при цьому не зміниться.

Отже, унаслідок використання методів математичних перетворень даних досягається можливість суттєвого збільшення кількості досліджуваних факторів, що сприяє, у свою чергу, знаходженню додаткових потенційних резервів поліпшення узагальненої характеристики об'єкта дослідження.

Стосовно об'єкта дослідження в цілому, тобто стосовно оборотності оборотних коштів, маємо досить суттєве збільшення досліджуваних факторів у результаті проведених математичних перетворень. Так, у базовій економіко-математичній моделі визначення коефіцієнта оборотності оборотних коштів розраховується вплив тільки двох факторів:

- 1) зміна обсягу реалізованої продукції (виручки від реалізації);

2) зміна середньорічної вартості оборотних коштів.

Після проведених математичних перетворень з'являється можливість дослідити ще декілька додаткових факторів:

1) зміну кожного з елементів оборотних коштів (запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів тощо);

2) зміну коефіцієнта оборотності поточних зобов'язань;

3) зміну загального коефіцієнта ліквідності;

Проведений аналіз довів, що застосування методу математичних перетворень являється важливим напрямком удосконалення економічного аналізу оборотних активів, підвищує ефективність аналізу діяльності підприємств та їх підрозділів, спрощує вивчення впливу додаткових факторів на об'єкт дослідження. Факторний аналіз показників ефективності використання оборотних активів – це один з інструментів інтенсивного шляху розвитку підприємства. Це можливість організувати діяльність так, щоб максимально ефективно використовувати внутрішні резерви, закладені в самому підприємстві.

Література

1. Сайт Обласного управління статистики в Дніпропетровській області [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.dnprstat.gov.ua

2. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. / М.Г. Чумаченко, М. А. Боліох, В. З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.; — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.

Рецензент докт. екон. наук, професор Мельник Л.Ю.

338.242

Касумян А.Т., аспірант, Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана, м. Київ

РЕСУРСНА КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ

Капіталізація – це процес перетворення капіталу у новий капітал, нову вартість. Капіталізація буває реальною та ринковою (фіктивною). І реальна капіталізація і ринкова приводять до зростання вартості підприємства: реальна за рахунок створення доданої вартості у процесі трансформації ресурсів, а ринкова – за рахунок змін коливання курсу акцій підприємства. Це в свою чергу приводить до створення нового капіталу (нова капіталізація) і такий кругообіг повторюється. Механізм функціонування цього складного процесу і система управління ним потребують детального наукового дослідження.

Ресурсна складова капіталізації підприємства практично не досліджена у працях вітчизняних і зарубіжних авторів. Частіш за все вона розглядається у комплексі із іншими елементами капіталізації.

Більше за інших це питання досліджувалось у працях В.В. Баліцької, А.А. Гриценко, О.Я. Побурко, Т.А. Малової, О.В. Гальцевої та ін. Невирішеним залишається характеристика ресурсної капіталізації як об'єкту управління підприємства, відсутні методи дослідження цього процесу.

Мета статті - визначити місце ресурсної капіталізації як об'єкту управління та дослідити теоретико-методологічні основи цього процесу.

Сучасна концепція економіки підприємництва базується не на дослідженні прибутку, як статичного показника ефективності підприємства за певний період, а на дослідженні вартості компанії та динаміки її змін. Капіталізація є тим процесом, що формує вартість підприємства. У вузькому сенсі під капіталізацією підприємства розуміють, власне, його ринкову вартість. В більш широкому розумінні, капіталізація – це процес перетворення активів у новий капітал. Кругообіг такого процесу і частина доданої вартості, що при цьому буде виділятися, і є характеристикою процесу капіталізації, зокрема, і ефективності господарської діяльності, взагалі. Капіталізація найчастіше представляється у двох формах – ресурсна (реальна) капіталізація, що демонструє трансформацію ресурсів і створення крім вартості цих ресурсів ще і певну додану вартість та капіталізація ринкова – показує оцінку сумарної вартості підприємства.

Більшість вчених не виділяють поняття ресурсної складової капіталізації, узагальнюючи капіталізацію як таку. Але є вчені, які відокремлюють це поняття і дають своє бачення цієї економічної категорії.

Так, В.В. Баліцька виділяє поняття капіталізації факторів виробництва, під яким розуміє процес